

Χρήση και κατάχρηση της ιστορίας

Παναγιώτης Ιωακειμίδης

Τα Νέα, 30/03/2007

«Τα Βαλκάνια παράγουν πολύ περισσότερη ιστορία απ' αυτήν που μπορούν να καταναλώσουν». Ο προσφυής αυτός αφορισμός επιβεβαιώθηκε για μια ακόμη φορά τελευταία με τις συζητήσεις και αντιδράσεις για το βιβλίο της Ιστορίας. Σχετικοί και άσχετοι, σοβαροί και γραφικοί (κυρίως οι τελευταίοι) είχαν άποψη, έστω κι αν δεν είχαν καθόλου ιστορικές γνώσεις και διατύπωσαν την άποψη αυτή με τρόπο δογματικό και άτεγκτο. Η όλη συζήτηση ανέδειξε το πρόβλημα του «πώς χρησιμοποιούμε την ιστορία». Γιατί η ιστορία, η ιστορική αφήγηση, χρησιμοποιείται για διάφορους σκοπούς και ποικίλες σκοπιμότητες. Ιστορία εντελώς αντικειμενική δεν υπάρχει, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα πρέπει να υπάρχει ιστορία «κατασκευασμένη» με ανύπαρκτα γεγονότα. Και είναι γεγονός ότι μερικοί προτιμούν την «κατασκευασμένη» με ανύπαρκτα γεγονότα ιστορία (π.χ. κρυφό σχολειό κ.λπ.). Η ιστορία των πραγματικών γεγονότων ερμηνεύεται. «Τα γεγονότα δεν ομιλούν από μόνα τους» (Facts do not speak by themselves). Και το πώς ερμηνεύονται τα γεγονότα είναι ένα περίπλοκο επιστημονικό θέμα και εξόχως επικίνδυνο εάν περιέλθει στη δικαιοδοσία πολιτικών, ιερωμένων, δημοσιογράφων, κ.ά. Η ερμηνεία της ιστορίας συνδέεται βεβαίως με τη «χρήση» της ιστορίας. Η ιστορία (ανεξάρτητα και πέρα από τη συμβολή της στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας) μπορεί να χρησιμοποιείται είτε για τη διαιώνιση του παρελθόντος, των αντιπαλοτήτων, του μίσους, της καχυποψίας, της σπίλωσης του «άλλου», ή για την υπέρβαση των τραυμάτων του παρελθόντος, αντιπαλοτήτων, μίσους και προώθησης της κατανόησης, συνεργασίας, προσέγγισης - το ξεπέραςμα, δηλαδή, «του βάρους της ιστορίας». Και οι χώρες που θέλουν να βλέπουν μπροστά θα πρέπει να έχουν τη δύναμη να ξεφεύγουν από το βάρος της ιστορίας. Θα πρέπει να γνωρίζουν σε βάθος την ιστορία για να μην την επαναλάβουν - να μην επαναλάβουν τα λάθη της. Στη λογική ακριβώς αυτή δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση ως «μετα-ιστορικό φαινόμενο». Τη λογική όμως αυτή φαίνεται ότι έχει τεράστιο πρόβλημα να αποδεχθεί σημαντικό τμήμα συνελλήνων. Προτιμά να διαβάξει ιστορία για να επαναλαμβάνει τα λάθη της (Κυπριακό, Μακεδονικό, κ.λπ.). Έτσι, κάθε σοβαρή προσπάθεια υπέρβασης των τραυμάτων και μύθων της ιστορίας τείνει να θεωρείται ως... νεοταξική συνωμοσία και άλλα ηχηρά παρόμοια και παραμύθια... «Άστοχα πράγματα και κινδυνώδη...».